

The Written Word Remains. Write Correctly
Написаното остава. Пиши правилно

ЗА СТАРИТЕ ВРАТА

Може би сте си задавали въпроса дали в изречения като *Делото се води при закрити/затворени (или открити/отворени) врата* няма грешка. В тези терминологични съчетания, в географските названия *Железни врата* и *Траянови врата*, в следния пример от Библията *Кой ли ще ни отвали камъка от вратата гробни?* и в подобни изрази откриваме запазена стара форма за множествено число на съществителното име, поради което в тях няма грешка при съгласуването. Съвременната форма за единствено число на съществителното име *врата* съвпада със старата форма за т. нар. двойствено число (която са имали предметите, състоящи се от две части), което обуславя съгласуването на формата за това множествено число с прилагателно или причастие също в множествено, а не в единствено число.

Същите остатъци от старата форма за двойствено число срещаме и при думите *кола* (в значение на едновременно превозно средство с четири колелета, теглено от волове, биволи и под.) или *уста*. Така е в пословицата *Като се прекатурят колата*, *пътища много*, в диалектния израз *криви му колата* (който се употребява за дете, когато не е в добро настроение и плаче или хленчи) или в съчетанията *волски кола*, *железни кола*, които са запазени в текстове от личното или народното творчество. В Ботевия стих *Уста проклинат цяла вселена* глаголът е в множествено число именно заради съгласуване с подлога *уста*, който е в множествено число. В съчетанието *големи уста* (*Едно мече [...] отваряше големи уста с бели остри зъби. Ив. Вазов*) или във фразеологизма *отварям/отворя едни (такива и под.) уста* (*– Ами туй, Ценке, ти ли си? Ти ли си отворила тези уста? П. Тодоров*) и др. отново има съгласуване със старата двойствена форма за множествено число.

Така изрази като посочените не са погрешни, но днес звучат необичайно, архаично, тъй като пазят остаряла граматична форма.

Гл. ас. д-р Ванина Сумрова

Секция за българска лексикология и лексикография
Институт за български език „Проф. Любомир Андрейчин“ – БАН